

Lausunto elintarvikelain kokonaisuudistuksesta 2020

Asia

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut elintarvikelain kokonaisuudistukseen 2020 liittyen luonnoksen hallituksen esitykseksi elintarvikelaiksi, terveydensuojelulain muuttamisesta ja laiksi sakan toimeenpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta lausuntokierrokselle ja pyytää siitä lausuntoja 10.7.2020 mennessä ensisijaisesti sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@mmm.fi.

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteen ympäristölautakunta on delegoinut toimivallan kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisen lausuntojen antamisen osalta alaisilleen viranhaltijoille (Toimintasääntö, ympäristölautakunta 25.4.2018 § 16, päivitetty 27.3.2019 § 8).

Ppky Selänteen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat ympäristöjohtajan ohella ovat osallistuneet tämän lausunnon valmisteluun.

Lausunto

Lakiuudistuksen taustalla on tavoite elintarvikealan toimijoiden tasapuolisesta kohtelusta ja yhtäläisestä kilpailuasemasta. Toimijoiden hallinnollista taakkaa pyritään vähentämään. Elintarvikelain käytettävyyttä pyritään parantamaan ja valvontaa kehittämään nykyistä toimintaympäristöä vastaavaksi. Taustalla on myös ympäristöterveydenhuollon lakien yhdenmukaistaminen.

Toimijan luotettavuuden arviointi

Elintarvikelaki -ehdotuksen 6 §:ssä säädetään toimijan luotettavuuden arvioinnista. Toimivaltainen viranomainen voi selvittää toimijan luotettavuutta Harmaan talouden selvitysyksiköltä ja pyytää velvoitteidenhoitoselvityksen toimijasta. Elintarvikevalvontaviranomaiselle tulee antaa selkeä ja yksiselitteinen ohjeistus siitä, milloin ylitetään kynnys pyytää velvoitteidenhoitoselvitys. Selvityksen tiedot ovat salassa pidettäviä ja turhia salaisten tietojen tietopyyntöjä tulee välttää.

Delegoinnit

Elintarvikelaki -ehdotuksen 25 §:n mukaan viranhaltijalle ei voisi aikaisemmasta elintarvikelaista poiketen enää delegoida elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskevien päätösten tekoa. Mikäli kyseiset päätökset käsitellään jatkossa lautakunnassa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä, viivästyttää tämä kyseisten päätösten toimeenpanoa.

Valvontatehtäviä suorittava henkilöstö

Voimassa olevan elintarvikelain 35 §:ssä säädetään valvontaviranomaisten

pätevyydestä. 35 §:n 1. momentin mukaan valvontaviranomaisilla tulee olla tarpeellinen määrä pätevää ja riittävän kokenutta henkilökuntaa. Elintarvikelaki -ehdotuksen 30 §:ssä säädetään valvontatehtäviä suorittavan henkilön pätevydestä ja uudistetusta lakitekstistä on jätetty pois maininta riittävistä henkilöresursseista. Valvontayksiköiden on edelleen tärkeää varmistaa, että käytettävissä on riittävästi pätevää valvontahenkilöstöä ja tästä on edelleen syytä maininta laissa.

Seuraamusmaksut

Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksuista säädetään elintarvikelaki -ehdotuksen 66 §:ssä. Seuraamusmaksun (300 – 5000 euroa) määrittämisestä tarvitaan paljon lisätietoa, koska kyseessä on täysin uusi asia kunnallisessa elintarvikevalvonnassa. Seuraamusmaksujen määrittämisen yhteneväisyys koko Suomessa tulee varmistaa. Mikäli seuraamusmaksujen määrittäminen kuuluu jatkossa esityksen mukaisesti kunnan valvontaviranomaiselle, se vaatii tehokasta ja organisoitua ohjausta, neuvontaa ja koulutusta.

Lähtökohtaisesti seuraamusmaksujen määrittämisen ei pitäisi kuulua kunnan viranomaiselle vaan valtiolle, jolle maksutkin ohjautuvat. Tällöin maksuperusteetkin pysyisivät yhtenäisinä. Maksut voisi määrätä kunnan valvontatoimien perusteella esimerkiksi aluehallintovirasto samaan tapaan kuin nykyisin toimitaan eläinsuojeluvalvonnassa esille tulleiden täydentävien ehtojen rikkomusten sanktioinnissa.

Elintarvikelakiluonnoksen 66 §:n mukaan samasta teosta ei saa määrätä sekä seuraamusmaksua, että rangaistusta tuomioistuimessa. Koska seuraamusmaksun määrittäminen estää rikosoikeudellisen seuraamuksen, seuraamusmaksu voi käytännössä jäädä helposti määrittämättä.

Valvonnan maksullisuus

Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta peritään elintarvikelaki -ehdotuksen mukaan valvonnan perusmaksu 150 euroa (71 §) sekä suoriteperusteiset maksut rekisteröinneistä, hyväksynnästä ja ilmoituksista, suunnitelmallisista tarkastuksista ja uusintatarkastuksista ja vientivalvonnasta ja -todistuksista (72 §). Perusmaksun ulkopuolelle jäävät pääosa alkutuotannon toimijoista, kyläkaupat ja yleishyödylliset yhteisöt sekä pienimuotoinen elintarvikealan toiminta (liikevaihto < 10 000 euroa).

Lähtökohtaisesti vuosimaksuihin siirtyminen selkeyttää ja helpottaa ympäristöterveydenhuollon tulojen ennakoitavuutta niin viranomaisen kuin toiminnanharjoittajan kannalta.

Ympäristöterveydenhuollon maksutuotoilla katetaan nykyisin Selänteessä n. 10 % valvonnan kuluista, muutoin valvontaa tehdään verovaroin. Elintarvikehuoneistoja ja maidontuotantotiloja on alueella lähestulkoon yhtä paljon. Mikäli maksullisuus

alkutuotannon toimijoilta poistuisi esityksen mukaisesti (suunnitelmalliset tarkastukset ja vuosimaksu), merkitsee tämä alueella suurta ympäristöterveydenhuollon valvontatulojen menetystä. Valvontamaksujen kustannusvastaavuutta on aiheellista nostaa, mutta siten, että elintarvikealan toimijoita kohdellaan tasapuolisesti. Esityksen mukainen säätely valvonnan maksullisuudessa asettaa elintarvikehuoneisto- ja alkutuotantotoimijat elintarvikealan toimijoina eriarvoiseen asemaan. Elintarvikehuoneistoiden toiminta on muutoinkin kriisiytynyt koronatilanteen vuoksi. Alkutuotannon valvonta maitotiloilla on tärkeä osa elintarvikevalvontaa ja suomalaisen ruuan tuotannon omavaraisuutta ja valtakunnallista toimintavarmuutta. Maksullisuuden poistuminen alkutuotannon valvonnassa ei houkuttele kuntia suuntaamaan valvontaresursseja tähän osa-alueeseen.

Vuosimaksu 150 € on pienille toimijoille suuri menoerä, varsinkin mikäli kohteen tarkastustiheys on esim. vain kolmen vuoden välein ja tarkastuksestakin laskutetaan vielä erikseen. Mitä esimerkiksi pieni kahvila, jossa ainoa kylmäsäilytettävä tuote on kahvimaito saa itselleen tuolla maksulla? Ohjauksen ja neuvonnan tarvekin on vähäinen, mikäli toimintaan ei juuri sisälly elintarvikehygieenisia riskejä. Elintarvikelain maksullisuudessa tulisikin tuntea jokin väliporras, ns. ”mikroyritykset”, joiden maksuja voitaisiin kohtuullistaa. Tähän ryhmään voisivat kuulua osan vuotta toimivat kohteet ja vähäriskiset paikat, joissa tarkastustiheys on 3 vuoden välein tai harvemmin. Lisäksi tulisi voida kohtuullistaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksuja kohteissa, joissa on useamman lain mukaista valvontaa (elintarvikelain, terveydensuojelulain ja tupakkalain nojalla).

**Lausunnon
perusteena
ollut
materiaali**

Hallituksen esitys eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Allekirjoitus

Sanna Rätty
Ympäristöjohtaja
Peruspalvelukuntayhtymä Selänne /
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut

Jakelu

kirjaamo@mmm.fi
Ppky Selänteen ympäristölautakunta